

Recepció i ús de la traducció jurada en l'administració universitària catalana: observacions preliminars

Gemma Andújar Moreno

Maria Dolors Cañada Pujols

Universitat Pompeu Fabra. Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge

08018 Barcelona

gemma.andujar@upf.edu

mariadolores.canada@upf.edu

ORCID: 0000-0003-3966-2717

ORCID: 0000-0002-8204-1679

Resum

La traducció jurada s'ha caracteritzat com una modalitat de traducció condicionada per particularitats formals específiques, amb un major reconeixement social derivat del caràcter oficial de les traduccions i de la condició de fedatari públic de traductor jurat. Malgrat els nombrosos estudis traductològics que existeixen sobre aquesta matèria, hi ha poques dades sobre com es fan servir les traduccions jurades en els contextos administratius en els quals intervenen. Mitjançant tres entrevistes fetes a membres del personal d'administració i serveis de tres universitats públiques catalanes, en aquest treball presentem una observació preliminar de la recepció i l'ús de traduccions jurades de documents acadèmics en processos de matrícula de postgrau. Els resultats revelen un notable desconeixement de la figura del traductor jurat i del marc normatiu que en regula l'activitat professional a Catalunya, així com la situació d'inferioritat del català com a llengua d'arribada en traduccions jurades de documents acadèmics universitaris.

Paraules clau: traducció jurada; recepció; administració universitària catalana; documents acadèmics

Abstract. *Reception and use of sworn translations in the Catalan university administration: preliminary observations*

Sworn translation has been considered a modality of translation conditioned by specific formal particularities, with a greater social recognition derived from the translations' official status. Despite the research that has been done in the frame of Translation Studies, there are few data on how sworn translations are used in the administrative contexts in which they appear. In this paper we present a preliminary observation focused on the reception and use of sworn translations of university transcripts in postgraduate enrolment processes. The research draws on three interviews with members of the administration and services staff of three Catalan public universities. The results show a lack of knowledge about the figure of the sworn translator and the

legal framework that regulates this professional activity in Catalonia, as well as the inferiority situation of Catalan as target language in sworn translations of academic transcripts.

Keywords: sworn translation; reception; Catalan university administration; academic transcripts

Sumari

1. Introducció	5. Anàlisi de les dades
2. La traducció jurada com a camp de recerca per als Estudis de Traducció	6. Discussió
3. La traducció jurada en l'Administració universitària catalana	7. Conclusions
4. Mètode	Referències bibliogràfiques
	Legislació

1. Introducció

La internacionalització de les societats actuals ha convertit la traducció jurada de determinats documents en una exigència per dur a terme activitats en altres països. És freqüent, doncs, que les persones físiques i jurídiques necessitin traduir documents perquè tinguin efectes legals fora del seu territori, com també és habitual que calgui traduir documents estrangers perquè puguin ser vàlids en el nostre país. En aquestes situacions comunicatives intervé la figura del traductor jurat, un professional reconegut per l'Administració que produeix una traducció legalment vàlida en el país de destinació. Malgrat el coneixement actual sobre la traducció jurada (Lobato i Granados 2018; Andújar i Cunillera 2017), hi ha poques dades sobre quina n'és la recepció en els processos administratius en els quals intervé, quines expectatives tenen els usuaris sobre aquests documents i quin ús en fan. En aquest treball ens interessarem per aquestes qüestions centrant-nos en l'àmbit de l'Administració universitària catalana.

2. La traducció jurada com a camp de recerca per als Estudis de Traducció

El volum considerable de producció científica relacionada amb la traducció jurada demostra que és un camp de recerca que no ha deixat d'interessar els investigadors. A Catalunya, la recerca s'ha centrat en descriure el procés que va culminar amb l'establiment d'un marc jurídic que regula l'habilitació en traducció i interpretació jurades d'altres llengües al català, un cop la Generalitat va assumir la competència plena en aquesta matèria l'any 1994 (Salvador 1993, 1996, 2006 i 2007; Xirinachs 1997). En l'àmbit estatal, les modificacions introduïdes amb el temps en la normativa per part del Ministeri d'Afers Exteriors també han estat analitzades per nombrosos autors, que n'han ofert visions gene-

rals dels aspectes legals (Cruces 2011; Galanes 2010; Vigier 2010), així com d'aspectes pràctics relacionats amb l'habilitació i les diferents vies d'accés a la professió (Lobato 2010; Vigier 2008, 2009 i 2011).

La pràctica professional de la traducció jurada s'ha caracteritzat per una manca de sistematització, tant en la metodologia com en les tècniques de traducció que s'hi apliquen. Com a resultat, han proliferat estudis que ofereixen pautes d'actuació per a resoldre problemes concrets en diversos tipus de textos: documents acadèmics nord-americans o britànics (Mayoral 1991; Way 1997 i 2005); documents registrals francòfons (Casas 2000); certificats d'antecedents penals indis (Navarro 2007) o documents registrals francesos i britànics sobre naixements i defuncions (Barceló i Delgado 2014; Mayoral 2012). A més, s'ha intentat establir ponts amb la pràctica professional plantejant propostes de normalització (Duro 2008; Márquez 1997a i 1997b) o tractant de descriure les tècniques traductores que s'apliquen en aquests encàrrecs (Andújar i Cunillera 2017).

Aquest volum de recerca contrasta amb un buit investigador pel que fa a la recepció i ús d'aquests documents, tot i que Mayoral (2003b: 21) ja considerava fa temps que «resulta urgente el estudio de la recepción de la traducción jurada por clientes y destinatarios». Tanmateix, són pocs els treballs que han tractat de respondre a aquesta urgència. El primer, d'Hermelinda González (2007), pretén definir millor la situació de la traducció jurada a Mèxic a partir d'una enquesta a deu jutges sobre traduccions jurades d'actes de naixement. En l'àmbit peninsular, Ingrid Gil (2010) també ha optat per un estudi empíric amb qüestionaris per definir les expectatives de dotze juristes andalusos i la seva satisfacció amb les traduccions jurades que reben. A diferència d'aquests estudis centrats en l'àmbit jurídic, aquest nostre treball s'interessa per l'Administració universitària, on és freqüent que les traduccions jurades de documents acadèmics siguin un requisit per a matricular-se, sobretot, en estudis de postgrau.

3. La traducció jurada en l'Administració universitària catalana

Actualment, gràcies a l'augment de la mobilitat dels estudiants, existeix una considerable demanda de traduccions jurades que són exigides per les universitats com a requisits en determinats processos administratius en els quals intervenen documents estrangers. Examinarem a continuació el marc legal que regula la intervenció dels traductors jurats i presentarem els contextos de l'àmbit universitari català on s'emmarca la gestió de les traduccions jurades objecte d'estudi d'aquest treball.

3.1. *El marc legal*

Tal i com determina l'article 6 del títol preliminar de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, el català i el castellà són llengües oficials a Catalunya i, per tant, vehicles de comunicació amb les administracions públiques en igualtat de condicions. Això implica que, en les relacions amb aquestes administracions, són vàlides les traduccions jurades de documents estrangers cap a qualsevol de les dues llengües

oficials. L'actuació dels traductors jurats cap al castellà i cap al català és determinada per la normativa estatal i autonòmica sobre aquesta matèria. El document legal que va regular per primera vegada l'habilitació en traducció i interpretació jurades d'altres llengües al català és el Decret 87/1994. En aquest primer text legal, la Generalitat de Catalunya equiparava el català i el castellà pel que fa a drets i deures dels ciutadans i concretava les regulacions dels exàmens d'accés a l'habilitació i de la creació del registre de professionals habilitats. El 30 de març de 2000 la Generalitat va aprovar el Decret 119/2000, que derogava l'anterior i introduïa modificacions en el marc legal. S'hi preveia el reconeixement específic del caràcter oficial de les traduccions i interpretacions jurades; la direccionalitat; l'obligació de certificar-ne la fidelitat i l'exactitud; un increment del nivell acadèmic exigít per a presentar-se a les proves d'habilitació; i, finalment, l'eliminació de la possibilitat d'accedir-hi amb un postgrau en traducció jurídicoadministrativa. L'adaptació del marc legal català a la configuració dels graus universitaris de l'Espai Europeu d'Educació Superior, la simplificació de les proves d'habilitació i l'actualització del registre a la normativa sobre protecció de dades personals ha fet necessària la publicació del Decret 129/2018, que deroga l'anterior després de vint anys de vigència.

El nomenament de traductors jurats en llengua espanyola està regulat per l'Oficina d'Interpretació de Llengües (OIL), del Ministeri d'Afers Exteriors, Unió Europea i Cooperació (MAEUEC). Aquesta oficina és competent per a l'exercici de les funcions atribuïdes al Ministeri en matèria de traducció i interpretació. El text normatiu que configura el marc legal estatal és el Reial Decret 2002/2009, que modifica el Reial Decret 2555/1977. L'Ordre AEC/2125/2014 regula l'estructura de les proves d'habilitació, així com les característiques del segell, la certificació i el carnet acreditatiu. La dispersió normativa i l'adaptació a les directives europees constitueixen les principals raons que van justificar l'actualització del marc legal. El Reial Decret 2002/2009 va oficialitzar un canvi en la denominació d'aquests professionals: el que anteriorment es coneixia com a «intèrpret jurat» passa a ser «traductor-intèrpret jurat» per a recollir més clarament la doble condició que atorga el nomenament.¹ Igualment, s'elimina l'exempció d'examen per als titulats en traducció i interpretació.

3.2. Contextos d'aparició

El nostre treball se centra en el sector públic català, del qual formen part les universitats públiques i les seves entitats institucionals, regides per la Llei orgànica 6/2001 d'universitats i la Llei 1/2003 d'universitats de Catalunya. El sistema català està format per dotze universitats, vuit de les quals són públiques. El principi d'autonomia universitària implica que cada centre pot determinar els criteris d'admissió, el règim de permanència i la verificació de coneixements dels estudiants, per la qual

1. Malgrat les diferents denominacions d'aquests professionals en altres territoris (Mayoral 2003a: 6), en aquest treball emprarem el genèric «traductor jurat» perquè ens centrem en el vessant escrit d'aquesta modalitat de traducció.

cosa els processos administratius d'accés als estudis poden variar d'una universitat a una altra. Per aquest motiu, les informants provenen de diferents universitats públiques, que voluntàriament no precisarem per tal de garantir-ne l'anonimat.

Les primeres observacions del context universitari ens han permès constatar que la recepció de traduccions jurades és més habitual en els estudis de postgrau. Cada universitat gestiona els aspectes administratius de l'accés a aquests estudis i en fa publicitat des dels ens responsables. Atès que molts dels futurs estudiants són a l'estranger quan fan la preinscripció, la informació sobre els requisits i la gestió de la documentació necessària se sol fer en línia, tot i que els documents també s'acaben presentant en paper.

A les webs dels nombrosos màsters que ofereixen les universitats catalanes, s'informa els futurs estudiants de la necessitat de presentar els documents oficials legalitzats i traduïts en els casos que correspongui. La informació, més o menys detallada, se sol fer en diversos idiomes: català, castellà, anglès i, en alguns casos, àrab i xinès. Els candidats fan la preinscripció i lliuren els documents en línia, amb les corresponents legalitzacions i traduccions, si escau, als serveis administratius que s'encarregaran de tramitar-los. Són precisament les persones que fan aquesta gestió les que hem considerat com a informants adients per analitzar el procés de recepció de les traduccions jurades en l'àmbit universitari.

4. Mètode

El treball que presentem se situa en el marc de la recerca qualitativa l'objectiu de la qual no és generalitzar a partir del fenòmens observats, sinó descriure i entendre la realitat que s'estudia. L'instrument de recollida de dades és l'entrevista qualitativa, entesa com una «conversation with a purpose» (Kvale 2006: 483) que permet a l'investigador crear les condicions perquè les dades emergeixin (Woods 1996). Hem optat per entrevistes individuals i semidirigides, un format que permet recollir dades de bona qualitat enfocades a l'objectiu del treball gràcies a l'establiment d'una relació social de col·laboració entre l'investigador i la persona entrevistada (Cabra *et al.* 2000).

Hem entrevistat tres informants: la Roser, l'Helena i la Neus (noms ficticis), personal d'administració i serveis a tres universitats públiques catalanes. La Roser i l'Helena treballen en la gestió acadèmica a dues facultats, mentre que la Neus ho fa a l'Oficina de Postgrau i Doctorat de la seva universitat. Els serveis en els quals treballen estan formats per equips d'entre tres i set administratius o tècnics. Les tasques que realitzen se situen en l'àmbit de la gestió administrativa acadèmica, és a dir, preinscripció, matrícula i, en un cas, tots els tràmits dels estudiants fins a l'obtenció del títol.

Les tres entrevistes van ser enregistrades (un cop signat un consentiment informat) per facilitar-ne l'anàlisi. Les durades van ser de 54 minuts, 33 minuts i 54 minuts; és a dir, 2 hores i 18 minuts. Per citar les paraules de les informants, n'hem fet una transliteració, atès que ens interessa més el que diuen que com ho diuen, i n'hem eliminat les referències a universitats i estudis per preservar-ne l'anonimat.

L'anàlisi s'ha fet amb el programa QDA (Qualitative data Analysis) Atlas-ti, mitjançant la tècnica coneguda com a anàlisi de contingut: «Content analysis is a research technique for making replicable and valid inferences from texts (or other meaningful matter) to the contexts of their use» (Krippendorff 2004: 18). En concret, les preguntes de recerca que aquest treball es proposa respondre són les següents:

- 1) Quins tipus de documents requereixen mediació lingüística en el context?
- 2) Quin és el procés de gestió administrativa de les traduccions jurades?
- 3) Quines creences hi ha al voltant de la figura del traductor jurat en el context administratiu objecte d'estudi?

A l'apartat següent analitzarem les dades recollides segons la metodologia exposada per tal de respondre aquestes preguntes.

5. Anàlisi de les dades

5.1. La traducció jurada en els processos administratius objecte d'estudi

Les universitats catalanes reben cada any més de 26 000 estudiants de fora de l'Estat que es matriculen en estudis oficials; això representa el 10% del total (Gallucci 2017). Pel que fa a l'origen dels futurs estudiants de postgrau, les tres informants coincideixen que venen d'arreu del món i que són més nombrosos cada any. Els estudiants de la resta de l'Estat són minoritaris i els sud-americans, que predominaven fa uns anys, han estat substituïts per estudiants asiàtics i originaris de països emergents com Rússia, Egipte o Turquia. La Roser ha observat una relació entre àmbits de coneixement i nacionalitats; per exemple, els estudis de dret solen rebre molts estudiants d'Amèrica del Sud; els d'estudis migradors, nombrosos turcs i l'àmbit de les llengües sol acollir molts xinesos. La Neus explica, en canvi, que en un dels màsters s'observa la tendència contrària, és a dir, absència d'asiàtics i presència generalitzada d'europaus i americans, la qual cosa es deu als objectius del màster, que exigeixen un bon coneixement de les llengües pròpies i de dues llengües europees. Els estudiants xinesos són mencionats per les tres informants: el nombre n'augmenta cada any i en algun màster en què el xinès és llengua de treball i/o objecte d'estudi, poden arribar al 75% del total.

El procés de traducció jurada i legalització de la documentació és similar en els tres casos, atès que és determinat per les normatives ministerial i universitària. La casuística, però, és heterogènia en les tres universitats i varia segons la procedència del document. En general, hi ha quatre situacions en funció de si el document procedeix de països de la UE o signataris d'un acord bilateral; de països signataris del Conveni de l'Haia (1961); de països que han subscrit el Conveni Andrés Bello (CAB); o d'altres països que no entren en les tres situacions anteriors. L'idioma de redacció del document, que pot coincidir o no amb l'idioma del país de procedència, també n'és un factor determinant.

Segons les dades de la Roser, el volum de traduccions jurades s'ha reduït en el procés d'admissió als màsters de la seva universitat perquè quan els documents

que cal presentar són en castellà, català, anglès o en alguna de les llengües romàniques (excepte el romanès), s'admeten sense traducció, segons un acord del Consell de Govern. A més, hi ha països on els centres ja emeten la documentació directament en anglès. Només es demana traducció jurada, doncs, en la resta de casos.

A la universitat de l'Helena cal legalitzar els documents de fora de la UE i de països europeus no membres de la UE. En el cas de documents de països no signataris del Conveni de l'Haia, la documentació es legalitza en el país d'origen per via diplomàtica. Si el país n'és signatari, el procés és automàtic. En el cas de documents bilingües o trilingües en què un dels idiomes és l'anglès, no cal traducció jurada, segons la normativa universitària; per exemple: un document francès no necessita legalització, però sí traducció jurada si el document no és bilingüe en anglès.

La majoria dels documents que rep la Neus procedeixen de la Xina, un país no signatari del Conveni de l'Haia. Per tal que tinguin validesa, han d'estar protocol·litzats davant un notari xinès, legalitzats posteriorment pel Ministeri d'Afers Exteriors xinès i, finalment, pel consolat o l'ambaixada espanyols en aquell país. Això implica que no se'n fa una traducció jurada, sinó que el notari mateix elabora una acta notarial amb una traducció al castellà. Com a segon cas més freqüent, la Neus destaca els documents estrangers bilingües que ja contenen una versió en anglès. La normativa de la seva universitat també permet acceptar-los sense traducció jurada.

5.2. Documents objecte de traducció jurada i volum de traduccions rebudes

Els documents exigits en la preinscripció i la matrícula estan detallats en les webs dels diferents màsters. L'Helena s'hi refereix com a «documents bàsics»: passaport o DNI, títol de graduat, certificat o expedient acadèmic i, en alguns casos, certificats d'idiomes; són els mateixos documents que indiquen les altres dues informants. Només la Roser esmenta les cartes de motivació i de recomanació que es demanen en alguns màsters de la seva universitat. Excepte aquestes cartes, que solen redactar-se en alguna de les llengües de docència, els altres documents s'han de presentar amb traducció jurada.

El volum de traduccions jurades que reben les informants al llarg del curs és variable, tot i que cap de les tres informants no ens ha pogut facilitar dades numèriques precises. Com hem esmentat, dues de les tres treballen en facultats i una a nivell de tota la universitat. Tanmateix, el tipus d'unitat administrativa no implica tendències similars pel que fa a l'evolució del nombre de traduccions. La Neus ha observat una tendència decreixent, fet que explica per què s'ha reduït el nombre de places d'accés als màsters que rebien la majoria d'estudiants internacionals (xinesos, en el seu cas). Per la seva banda, l'Helena explica que el volum de traduccions ha augmentat des de l'any 2009 perquè han augmentat els estudiants a qui se'ls exigeix presentar traduccions jurades. Totes dues constaten el gran nombre de traduccions provinents de la Xina.

Atès que totes les universitats utilitzen plataformes informàtiques, els documents arriben per via telemàtica. Però, en formalitzar la matrícula, els candidats

admesos han de presentar la documentació en paper: els originals i les traduccions, juntament amb les còpies, que es compulsen *in situ* i s'arxiven a l'expedient de l'estudiant.

5.3. *La figura del traductor jurat*

Una bona part de les traduccions jurades que rep l'Administració universitària no estan fetes per professionals locals, ja que la majoria d'estudiants internacionals, sobretot si inicien la preinscripció al país d'origen, recorren a traductors del seu país. Si ja són a Catalunya, els estudiants poques vegades demanen ajuda a l'Administració per trobar un traductor jurat. L'Helena és l'única que s'hi troba sovint i el que fa és facilitar a l'estudiant la llista del registre del MAEUEC i no el de la Generalitat, l'existència del qual desconeix. Tot i que el català i el castellà són llengües oficials i sense restar vàlides a les traduccions cap al català, l'Helena considera normal que prevalgui el castellà, com justifica a l'exemple següent:

El Ministeri d'Educació és el que marca el sistema de legalització i de traduccions. Per tant, entenc que la Generalitat, en aquest sentit, tampoc no té prou capacitat per..., en aquests moments, exigir un altre tipus de... En principi, quan tu demanes la traducció jurada, podria ser al català o al castellà, perquè ambdues són llengües oficials de la universitat, però en principi la llista de traductors que facilita el Ministeri d'Afers Exteriors, que és per qui fan les oposicions per accedir al cos de traductors jurats oficials, és en castellà.

A més, justifica aquesta exclusivitat dels traductors habilitats pel MAEUEC: els estudiants estrangers acabats d'arribar a Catalunya sovint no en coneixen la situació lingüística, una bona part de la docència dels màsters s'imparteix en castellà i resulta senzill accedir al registre actualitzat del MAEUEC. Quan la Neus rep traduccions no fetes al país d'origen, comprova que el traductor figuri en aquest registre, però tampoc no consulta mai el registre de la Generalitat, encara que sí que en coneix l'existència.

Les tres informants també han revelat que no és freqüent que l'Administració detecti casos de suplantació de funcions; és a dir, traduccions que es presenten com a «oficials» quan no estan fetes per un professional reconegut. Quan hi ha sospites, la consulta del registre és l'única via per garantir que el professional en qüestió està degudament habilitat, però l'Helena diu no tenir eines per confirmar si el número de registre correspon a la persona que certifica la traducció.

5.4. *La gestió de les traduccions jurades per part de l'Administració universitària*

Un cop rebuda la traducció jurada, totes tres informants afirmen que la lectura i la posterior comprovació del contingut amb el document original depèn exclusivament de la competència lingüística de la persona que gestiona la documentació. Això podria explicar que la resposta de l'Administració sigui heterogènia, ja que

oscil·la entre verificar que es tracta del document exigít (Roser i Neus) i una comparació més exhaustiva on, a més del contingut, es contrasten signatures, segells o postil·les:

Contrasto l'original i la traducció, és clar, perquè, si no, per exemple, tu no saps si aquesta signatura està recollida o no; o, per exemple, les postil·les també les han de traduir, perquè, és clar, si a mi em ve una postil·la en xinès o em ve en rus [...], jo he de saber qui ha fet això; necessito saber exactament què està dient. (Helena)

En els casos més problemàtics, l'Helena fa una recerca per establir la «traçabilitat» inversa del document: n'investiga el recorregut dins de la cadena administrativa del país d'arribada fins al país d'origen. Tot i això, les tres informants reconeixen que sempre cal refiar-se de l'actuació dels traductors jurats quan no entenen l'idioma original: «Fem actes de fe: si és un traductor oficial serà una traducció que està ben feta» (Roser). L'aval que suposa l'habilitació del MAEUEC és considerat una garantia de qualitat, perquè qui fa la traducció «és un traductor jurat, no és qualsevol traductor» (Helena). En general, estan satisfetes de la qualitat de les traduccions i les valoren positivament. No és el cas dels documents que aporten molts estudiants xinesos, certificats amb acta notarial; l'Helena considera la seva qualitat «ínfima», per la qual cosa sol·licita després una traducció jurada feta per un traductor local.

5.5. *Característiques textuais i paratextuals de les traduccions jurades*

Els documents acadèmics tenen per objectiu acreditar un acte, un fet o uns efectes i la seva funció pragmàtica és informativa, atès que són expeditos a petició de l'estudiant per a deixar constància d'informacions acadèmiques. Tot i això, també estan revestits de la força il·locutiva que els confereix la institució emissora. Les informants no verifiquen elements textuais que podrien ser determinants per al procés administratiu, com, per exemple, la denominació dels estudis previs o les qualificacions obtingudes, ja que això és competència dels coordinadors dels màsters.

Com ja hem apuntat, la qualitat de les traduccions és valorada positivament, tot i que, en observar-ne la dimensió textual, es troben amb textos que, des del punt de vista macrotextual, presenten una «redacció deficitària» (Roser) o bé errors menors de caràcter microtextual. La Neus, per exemple, indica que s'han trobat traduccions «sui generis», certificades per notari i ambaixada, amb errors de morfologia, però, si l'error no impedeix que la traducció compleixi la seva funció pragmàtica, s'accepta «perquè l'alumne no en té la culpa» (Neus), o bé perquè, «que no estigui redactat com redactaríem d'una manera natural nosaltres, no vol dir que no interpretem el que volen dir» (Roser).

Els aspectes paratextuals més generals de les traduccions jurades estan vinculats a l'encàrrec i són de caràcter metodològic: el suport físic, la certificació, el segell, la data i signatura del traductor jurat, i la fotocòpia de l'original a partir del qual s'ha traduït. Les entrevistes revelen algunes creences interessants sobre

aquest conjunt d'elements. Quant al suport físic, els documents han de portar obligatòriament el segell i la signatura manuscrita del traductor jurat, per la qual cosa sempre es lliuren en paper. Les normatives estatal i autonòmica no es pronuncien sobre l'obligatorietat de fer servir un tipus determinat de paper, de manera que és habitual emprar un foli DIN A4. Tot i això, les informants confirmen que també és freqüent que, quan el castellà és la llengua d'arribada, es faci servir paper timbrat de l'Estat: «Si són traduccions oficials, tenen paper oficial. El traductor o la traductora ha de tenir paper..., fins i tot a vegades va numerat. No és un full qualsevol, és un paper oficial» (Helena). La Roser afirma que no és necessari un paper determinat i no creu que el paper timbrat sigui l'opció majoritària. No fer-lo servir sí que constitueix un motiu per rebutjar la traducció jurada en el cas de la Neus: «El paper timbrat de l'Estat és el que utilitzen els traductors jurats. [...] És obligatori. Si no utilitzen aquest paper, no val la traducció».

La normativa estatal (Ordre AEC/2125/2014, de 6 de novembre) obliga a incloure a les traduccions jurades la certificació literal, la signatura del traductor jurat a la darrera pàgina i el lloc i la data de realització de la traducció. Igualment, per comprovar l'original a partir del qual s'ha traduït, és obligatori acompanyar la traducció jurada amb una fotocòpia d'aquest original, amb segell i data a totes les pàgines. Pel que fa al segell, a més de les dades personals del traductor i les combinatòries lingüístiques de treball, s'hi ha d'incloure el número de registre. En general, les traduccions jurades que reben les informants acostumen a respectar aquests requisits, tot i que poden faltar-hi elements, com ara el número de registre o la certificació. Per exemple, sobre aquest últim element, l'Helena considera que «si és un bon traductor jurat, si és formal, ho posa, però no tots els traductors jurats ho fan». En cas d'alguna omisió, es comprova que el traductor figuri al registre i, si és el cas, s'accepta la traducció, actuant en benefici de l'estudiant. En canvi, si no hi consta, la traducció és rebutjada.

Atès que les informants, tret de l'Helena, no confronten els originals i les traduccions, no s'han recollit dades significatives sobre si es tradueixen i com a elements paratextuals propis dels gèneres acadèmics (segells, escuts, logotips o emblemes). Tot i això, les informants sí que destaquen altres aspectes paratextuals, com la reproducció en la traducció del format i la disposició dels elements originals. La legislació no explicita cap criteri sobre aquesta qüestió, tot i que sol ser una pràctica generalitzada fer-ho, especialment en llengües de partida com el xinès o l'àrab, tal i com corroboren les tres informants. L'objectiu és que el destinatari pugui identificar amb garanties amb quina part de l'original es correspon cadascun dels elements de la traducció. L'Helena subratlla la utilitat d'aquesta pràctica com a guia de lectura:

Si aquí en el document original, en aquesta línia, diu no sé què i aquí em diu no sé què més, doncs vull entendre que això realment es correspon. És clar, he de confiar en el traductor jurat que està avalat pel Ministeri. [...] Ha de tenir el mateix format. Fins i tot en els certificats acadèmics, han de tenir les caselles perquè tu et situïs.

La Roser també destaca la informació entre parèntesis que aporta el traductor jurat per descriure elements gràfics o icònics com una altra guia de lectura. Així, en el cas de no comprendre la llengua de partida, la Roser afirma:

Sí que em fixo, per exemple, en coses que no són traduïbles, allò que posen [els traductors jurats] entre parèntesis; per exemple, «firma il·legible del no sé què». Això sí que ho acostumo a mirar, perquè em crida l'atenció. O «sello» o «foto del estudiant», «timbre de tal». [...] Tots aquests elements gràfics que descriuen els traductors.

En canvi, cap de les tres no esmenta elements ortotipogràfics com negretes o cursives, que també poden guiar la lectura per la seva funció de destacar informació textual i paratextual.

Les dades obtingudes confirmen també que les tres informants esperen que les traduccions jurades recullin tot el contingut de l'original, independentment de la seva pertinença per al procés administratiu: «La traducció ha de traduir absolutament tot el que diu l'original. No es pot deixar res, res» (Helena).

6. Discussió

La diversa procedència dels futurs estudiants de postgrau a les universitats catalanes implica processos administratius diferents que poden exigir o no la presentació de traduccions jurades. La llengua en què s'han expedit els documents també n'és un factor determinant: hem constatat que els processos d'internacionalització i la presència creixent de l'anglès al món han provocat que es redueixi el volum de traduccions jurades que arriben als serveis administratius universitaris. Paral·lelament, la presència creixent d'estudiants xinesos fa que hagin disminuït considerablement les traduccions jurades fetes per traductors locals a favor de traduccions amb acta notarial. Es tracta d'una realitat el pes de la qual va en augment i que valdrà la pena explorar en recerques futures.

Les dades obtingudes han fet palès un notable desconeixement de la figura del traductor jurat i del marc normatiu que en regula l'activitat professional. En primer lloc, les informants confonen traductor jurat i traductor de l'Estat: mentre que el primer és un professional independent habilitat per a fer traduccions de caràcter oficial, el segon és un funcionari que ha hagut d'aprovar unes oposicions per ingressar al Cos de Traductors i Intèrprets de l'Estat, cos depenent de l'OIL, que s'encarrega de respondre a les necessitats de traducció i interpretació dels òrgans superiors de l'Administració estatal.

En segon lloc, les dades també mostren una certa confusió entre els elements de les traduccions jurades que són obligatoris per normativa estatal i els que queden a criteri del traductor jurat. Per exemple, fer constar a la traducció jurada la certificació, el segell i la data no depèn de la professionalitat del traductor jurat, com defensen les informants, sinó que són elements imprescindibles perquè la traducció tingui validesa. Especialment greu resulta l'omissió de la certificació o del segell, ja que permeten al traductor jurat complir la funció principal que li

atribueix la legislació: «donar fe» que traducció i original es corresponen en continguts. En canvi, en ser facultatiu l'ús de paper timbrat, no hauria de ser motiu de rebutjament.

De les dades també es desprèn la importància que s'atorga al registre del MAEUEC com a filtre per acceptar o rebutjar traduccions jurades. El fet que el traductor jurat figuri al registre fa que s'acceptin traduccions encara que no respectin la normativa. El raonament que hi ha darrere d'aquest fet és actuar en benefici de l'estudiant per evitar-li les molèsties que implica haver de repetir traduccions jurades. Pel que fa al registre, la informació en línia que publiquen dues de les tres universitats sobre els requisits de la matrícula de màster permet explicar la preeminència de la normativa estatal respecte de l'autonòmica. Per exemple, en una de les webs s'indica que s'accepten traduccions jurades tant cap al castellà com cap al català, però també s'hi precisa que el traductor jurat ha de formar part de la llista del MAEUEC, sense esmentar el registre de la Generalitat. D'altra banda, s'hi fa constar també que el contingut de la traducció oficial ha de coincidir amb la totalitat de l'original. Això justifica que les informants esperin traduccions completes, tot i que, com afirma Mayoral (1998: 4), per guanyar eficàcia comunicativa i abaratir-ne els costos, la traducció jurada es podria limitar al contingut exigint per la naturalesa del tràmit administratiu.

7. Conclusions

Les dades recollides mitjançant entrevistes en profunditat fetes a tres membres del personal d'administració i serveis de tres universitats públiques catalanes responsables de gestionar la matrícula de màsters han permès una primera aproximació al procés de recepció de traduccions jurades en l'Administració universitària. Tot i que la documentació que s'ha de traduir és similar en tots tres casos, el nombre de traduccions rebudes és variable en cada màster.

Les dades obtingudes posen de manifest un cert desconeixement de les informants sobre el caràcter oficial de les traduccions jurades, la qual cosa fa que no es consignin elements imprescindibles de l'encàrrec de traducció jurada establerts en la normativa estatal, o a sobrevalorar-ne d'altres. Caldria plantejar-se la necessitat d'una informació precisa d'allò que és indispensable perquè les traduccions jurades tinguin validesa legal, especialment la certificació o el segell del traductor jurat.

Pel que fa a les creences al voltant de la figura del traductor jurat, hem constatat una certa «divinització» d'aquests professionals, com si l'habilitació del MAEUEC impliqués sempre una garantia de qualitat. El major reconeixement social que sol atorgar-se a aquesta disciplina per la condició de fedatari públic del traductor jurat fa que les traduccions que fan aquests professionals es considerin sempre vàlides, sense entrar a jutjar-ne ni el contingut ni la forma. És obvi que les persones que fan d'intermediàries entre els futurs estudiants i els responsables acadèmics no poden conèixer totes les llengües d'origen i, per tant, avaluar-ne el contingut. Tanmateix, hi ha d'altres aspectes formals necessaris per a la validesa de les traduccions que són fàcilment detectables i que caldria controlar. En aquest

sentit, fóra bo que els docents universitaris d'aquesta disciplina fessin èmfasi en la importància dels aspectes que més faciliten la lectura de les traduccions jurades als destinataris, com la disposició dels elements textuais o la descripció dels elements paratextuals propis dels gèneres acadèmics.

Finalment, resulta sorprenent constatar la diferència de tractament que reben les dues llengües oficials a Catalunya a l'Administració universitària catalana. Tot i que fa vint-i-cinc anys que la Generalitat va assumir la competència d'habilitar traductors jurats d'altres llengües al català, no s'informa mai de la possibilitat de fer traduir els documents cap al català, ni de l'existència d'un registre públic de la Generalitat on consten els traductors habilitats. S'haurien d'engegar les accions informatives necessàries per recordar que totes dues llengües han d'estar, com a mínim, en igualtat de condicions en les relacions entre el ciutadà i l'Administració universitària.

Referències bibliogràfiques

- ANDÚJAR, Gemma; CUNILLERA, Montserrat (2017). *Traducció jurídica i jurada francès-català: teoria i pràctica*. Vic: Eumo Editorial.
- BARCELÓ, Tanagua; DELGADO, Iván (2014). «Certificados de nacimiento francófonos. Aspectos de su superestructura y traducción al español». *Sendeban. Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación*, 25, p. 39-58.
- CAMBRA, Margarida; CIVERA, Isabel; PALOU, Juli; BALLESTEROS, Cristina; RIERA, Montserrat (2000). «Creencias y saberes de los profesores en torno a la enseñanza de la lengua oral». *Cultura y Educación*, 17-18, p. 25-40.
- CASAS, Francisco J. (2000). «Las dificultades de la traducción jurada al español de documentos registrales procedentes de países francófonos». A: *Legal Translation: history, theory/ies and practice*. International colloquium, 17-19 February 2000 [en línia]. <<http://www.tradulex.com/Actes2000/casas.pdf>> [consulta: 05.10.2015].
- CRUCES, Susana (2011). «Interpretación jurada en España. Cambios recientes y perspectivas futuras en Europa». *Ibero-Americana Pragensia*, 27, p. 199-208.
- DURO, Manuel (2008). «La traducción jurada: propuesta de normalización estilística aplicada a inglés-español/español-inglés y francés-español/español-francés». A: ORTEGA, Emilio (coord.). *La traducción e interpretación jurídicas en la UE. Retos para la Europa de los ciudadanos*. Granada: Comares, p. 675-708.
- GALANES, Iolanda (2010). «La acreditación de traductores y/o intérpretes jurados en España: novedades, contrastes e incoherencias». *Sendeban*, 21, p. 251-270.
- GALLUCCI, Carlo Maria (2017). «La internacionalització universitària». *El Periódico de Catalunya*, <<https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20170419/la-internacionalitzacio-universitaria-5982051>> [consulta: 19.04.2018].
- GIL, Ingrid (2010). «Aplicación didáctica de un estudio piloto: la recepción de traducciones juradas por parte de juristas». *Puentes*, 9, p. 37-48.
- GONZÁLEZ, Hemelinda (2007). «Por una mejor definición de la traducción jurídica en México: encuesta a jueces». *Puentes*, 7, p. 31-40.
- KRIPPENDORFF, Klaus (2004). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. Newbury Park: Sage.
- KVALE, Steinar (2006). «Dominance Through Interviews and Dialogues». *Qualitative Inquiry*, 12 (3), p. 480-500.

- LOBATO, Julia (2010). «Réalité professionnelle de la traduction assermentée en Espagne». *Traduire*, 223, p. 49-65.
- LOBATO, Julia; GRANADOS, Adrián (2018): «Repertorio bibliográfico sobre traducción jurada: aspectos metodológicos». *Tonos digital. Revista electrónica de estudios filológicos*, 35, p. 1-27.
- MÁRQUEZ, Luis (1997a). «Orientaciones metodológicas para la realización de traducciones juradas». A: SAN GINÉS, Pedro; ORTEGA, Emilio (ed.). *Introducción a la traducción jurídica y jurada francés-español*. Granada: Comares, p. 95-101.
- (1997b). «Orientaciones metodológicas para la certificación y legalización de traducciones juradas». A: SAN GINÉS, Pedro; ORTEGA, Emilio (ed.). *Introducción a la traducción jurídica y jurada francés-español*. Granada: Comares, p. 117-124.
- MAYORAL, Roberto (1991). «La traducción jurada de documentos académicos norteamericanos». *Sendebarr*, 2, p. 45-58.
- (1998). «Formas alternativas de traducir para el traductor jurado» [en línea]. <http://www.ugr.es/~rasensio/docs/Formas_Alternativas.pdf> [consulta: 27.3.2019].
- (2000). «(Official) Sworn Translation and Its Function». *Babel*, 46 (4), p. 300-331.
- (2003a). *Translating Official Documents*. Manchester: St. Jerome.
- (2003b). «Visión crítica de la investigación en traducción jurada» [en línea]. <https://www.ugr.es/~rasensio/docs/Critica_Investigacion_Juridica.pdf> [consulta: 29.01.2019]
- (2012). «Guía para la traducción jurada de documentos de registro civil (nacimiento y defunción) del inglés al español». *Panace@*, 13 (36), p. 212-228.
- NAVARRO, Minerva (2007). «La traducción jurada de certificados de antecedentes penales de India». *Puentes*, 7, p. 41-54.
- SALVADOR, Sever (1993). «L'establiment dels certificats de traducció i interpretació jurades d'altres llengües al català: un projecte en execució». *Revista de Llengua i Dret*, 20, p. 117-131.
- (1996). «El certificat de traducció i interpretació jurades i el registre de traductors i intèrprets jurats: de projecte a realitat». *Llengua i ús. Revista tècnica de política lingüística*, 5, p. 51-54.
- (2006). «Les proves d'habilitació per a la traducció i la interpretació jurades». A: MONZÓ, Esther (ed.). *Les plomes de la justícia. La traducció al català dels textos jurídics*. Barcelona: Pòrtic, p. 65-87.
- (2007). «L'habilitació professional de la traducció i interpretació jurades en llengua catalana». *Papers Lextra*, 3, p. 25-30.
- VIGIER, Francisco (2008). «¿Qué formación en traducción jurídica reciben los intérpretes jurados en la universidad?». *Redit: Revista electrónica de didáctica de la traducción y la interpretación*, 2 [en línea]. <http://www.redit.uma.es/Archiv/antiores/redit2_2009.pdf> [consulta: 23.01.2017].
- (2009). «La profesión de Intérprete Jurado en la actualidad y el acceso mediante acreditación académica: estudio de la formación específica impartida en los centros universitarios españoles». *Interlingüística*, 18, p. 1134-1143.
- (2010). «La nueva normativa de la profesión de traductor-intérprete jurado: ¿un paso adelante o un paso atrás». *La Linterna del Traductor*, 4 [en línea] <<http://www.lalinternadeltraductor.org/n4/traductor-interprete-jurado.html>> [consulta: 23.01.2017].
- (2011). «La realidad profesional de los licenciados como traductores-intérpretes jurados de inglés». *Sendebarr*, 22, p. 309-327.

- WAY, Catherine (1997). «The Translation of Spanish Academic Transcripts: Implications for Recognition». A: SIMMS, Carl (ed.). *Translating Sensitive Texts. Linguistic Aspects*. Amsterdam: Rodopi, p. 177-185.
- (2005). «La traducción como acción social. El caso de los documentos académicos (español-inglés)». Tesis doctoral: Universitat de Granada.
- WOODS, Peter (1996). *Researching the Art of Teaching: Ethnography for Educational Use*. Londres: Routledge.
- XIRINACHS, Marta (1997). «La habilitación profesional de traductores e intérpretes jurados en Cataluña». *Senez*, 19 [en línia]. <<https://eizie.eus/es/publicaciones/senez/19970101/xirinachs2>> [consulta: 27.03.2019].

Legislació

CATALUNYA. Decret 129/2018, de 26 de juny, de la traducció i la interpretació jurades (DOGC, núm. 7652, 28.6.2018).

CATALUNYA. Decret 119/2000, de 20 de març, de traducció i interpretació jurades (DOGC, núm. 3110, 30.3.2000).

CATALUNYA. Decret 87/1994, de 19 de abril, de traducció i interpretació jurada d'altres llengües al català (DOGC, núm. 1892, 04.05.1994).

CATALUNYA. Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya. (DOGC núm. 3826, 20.02.2003).

CATALUNYA. Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (DOGC, núm. 4680, 20.07.2006).

ESPANYA. Ley orgánica 6/2001, de 21 de diciembre, de Universidades (BOE, núm. 307, 24.12.2001).

ESPANYA. Orden AEC/2125/2014, de 6 de noviembre, por la que se dictan normas sobre los exámenes para la obtención del título de Traductor-Intérprete Jurado (BOE, núm. 277, 15.11.2014).

ESPANYA. Real Decreto 2555/1977, de 27 de agosto, por el que se aprueba el Reglamento de la Oficina de Interpretación de Lenguas del Ministerio de Asuntos Exteriores (BOE, núm. 241, 8.10.1977).

ESPANYA. Real Decreto 2002/2009, de 23 de diciembre, por el que se modifica el Reglamento de la Oficina de Interpretación de Lenguas del Ministerio de Asuntos Exteriores, aprobado por el Real Decreto 2555/1977, de 27 de agosto (BOE, núm. 309, 24.12.2009).

